

Esther
Verhoef

Is uw man
al af?

Over het gezinsleven,
schrijven & andere passies

Anthos|Amsterdam

ZEN

Terwijl ik dit schrijf, worden mijn bewegingen nauwlettend in de gaten gehouden door Zen. Zen zit rechts van mijn monitor, daar zit hij altijd. Hij is levensecht en levensgroot, maar hij beweegt zich niet – Zen is van brons. Ik kocht hem in een opwelling toen ik twee jaar geleden terug naar huis reed na een prijsuitreiking in Amsterdam en een tussenstop maakte in Orléans.

5

Ik was nog nooit in die stad geweest en raakte er meteen van gecharmeerd: de snelstromende rivier, de kerken en bruggen en het sprookjesachtige, pastellerig avondlicht. We aten er (zoals dat natuurlijk hoort als je in Frankrijk bent...) bij de Thai en we wandelden zonder haast door de middeleeuwse kern.

Daar zag ik Zen. In de etalage van een kunstgalerie. Op een sokkeltje loerde hij door geknepen oogleden het smalle straatje in. Of keek hij toch naar mij? Ik was op slag verkocht

en hij zelf een halfuur later ook. ‘Een uniek stuk,’ verzekerde de galeriehoudster me. ‘Er bestaat er maar één.’

Ervan overtuigd dat ik veel te veel had betaald, maar dolgelukkig dat ik hem de mijne mocht noemen, nam ik Zen mee naar huis, waar hij een plaatsje kreeg in een nis naast de Spaanse gitaar in de woonkamer.

Maar mijn enthousiasme over het deels natuurgetrouwe en deels abstracte bronzen kattenbeeld werd thuis niet gedeeld. Mijn vader bleef op gepaste afstand staan, armen over elkaar: ‘Tja,’ zei hij, hoofd iets scheef. ‘Smaak is héél persoonlijk, hè...’ En vervolgens, toen ik hem vroeg of hij hem niet mooi vond, tactisch: ‘Het gaat erom wat jij vindt, toch?’

6

Mijn uitgeefster – dol op katten én op kunst – beoordeelde Zen later en vond dat hij iets griezeligs had. Alsof er onder dat beeld een echte kat zat, een niet-levende kat, zeg maar. ‘Het is een beetje een eng beeldje, Es,’ zei ze.

Zo had ik hem nog nooit bekeken. Mijn Zen éng?

Later, toen hij verhuisde naar mijn bureau en me ook gezelschap hield tijdens nachtelijke schrijverij in het schemerduister, heb ik zijn andere gezichten leren kennen, en ben ik gaan begrijpen wat anderen er zo griezelig aan vonden. Zen is geen gewoon kattenbeeld. Zen is een Rorschachtest. Jouw interpretatie zegt meer over jouw gemoedstoestand dan over het beeld zelf.

Voel ik me angstig of terneergeslagen, dan loert Zen dreigend naar me en lijken zijn hoektanden zichtbaar. Ben ik vrolijk, dan zit hij tevreden te spinnen, neusje gekruld. Op vlakke

dagen vervaagt hij tot een doorsnee beeldje.

Laatst dacht ik ineens: is het eigenlijk ook niet zo met boeken? Dat wat je van een boek vindt, en wat jij eruit haalt (in positieve én negatieve zin), uit al die woorden, zinnen, personages, sferen en scènes, eigenlijk heel veel meer zegt over jou en jouw gemoedstoestand op dat moment dan over het boek zelf?

Trek dit nog verder door en je meningen over mensen die je ontmoet, komen plotseling ook in een ander daglicht te staan. Dat geeft te denken...

Ik kijk nog eens naar Zen en zie dat ik een goede dag heb.

EMANCIPATIE OP HAAR RETOUR

8 ‘Zorg ervoor dat je later nooit van je man afhankelijk wordt,’ drukte mijn moeder me vroeger meer dan eens op het hart.

Die raad kwam natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen. Zoals veel vrouwen van haar generatie had mijn moeder allerlei plannen gehad, maar die noodgedwongen moeten bijstellen. Toen namelijk bleek dat zij zwanger was, volgde ontslag. Een getrouwde vrouw met een kind hoorde thuis, achter het aanrecht. Zo ging dat blijkbaar in de provincie in de jaren zestig. Ambities werden voor het altaar met gouden ringen aan banden gelegd en anders wel gesmoord in de echtelijke sponde. *Stand by your man.*

Twintig jaar later kwam ik op de arbeidsmarkt terecht. Niemand ontsloeg mij omdat ik trouwde – het idee alleen al! Werkende vrouwen – eigen bedrijf, freelance, in loondienst, parttime – vond en vind ik heel normaal. Want het *is* heel normaal. Er is geen enkele reden om vrouwen aan huis te kluisteren als

ze dat niet willen – evenals er geen reden is waarom een man niet fantastisch voor de kinderen zou kunnen zorgen als hij dat liever doet. We leven niet meer in de oertijd. Tegelijkertijd besef ik dat wat ik als basisrecht beschouw, een verworven recht is, dat we danken aan de doortastendheid en het werk of zelfs strijd van de generaties vrouwen voor ons.

Niet geheel toevallig ben ik blijven plakken aan mijn onconventionele manlief. We besloten al vroeg dat we geen boodschap hadden aan de klassieke rolverdeling. Kinderen en carrière, we willen het allebei en we willen het samen (ver)delen. Dat betekent soms flink aanpakken, dóórpakken zelfs. Maar dat zal bekend in de oren klinken voor iedereen die werk en de zorg voor een gezin probeert te combineren.

9

We vonden onszelf een lichtend voorbeeld voor het kroost. Dat wil zeggen: tot gisteren.

‘Later wil ik héél veel kinderen, minstens vijf,’ zei mijn tienjarige dochter.

Ik reageerde: ‘Vijf? Zo! Dan ga je het héél druk krijgen, met je werk en zo.’

Ze keek me niet-begrijpend aan. Schudde daarna stellig haar hoofd. ‘Eh... Ik ga niet werken, mam.’

‘Niet werken? Maar hoe kom je dan aan geld?’

Ze haalde haar schouders op. ‘Gewoon. Ik zoek een man die werkt. Werken én kinderen tegelijk is me gewoon veel te druk!’

Wat kon ik zeggen? Fulltime moeder willen zijn: ook dat is keuzevrijheid, besef ik. Ik kneep haar zacht in haar hand en fluisterde: ‘Laat oma het maar niet horen.’

TELE-DUHH

10 De telefoon gaat. ‘Bonjour, madame. U spreekt met prrt van Tele-duhh. We hebben een brief van u ontvangen waarin u aangeeft geen prijs meer te stellen op onze diensten.’

‘Dat klopt.’

‘Welnu, daarmee bent u te vroeg. U geeft aan dat u per 1 augustus wilt stoppen, maar dat kan niet. U moet de derde week van juli nog eens contact opnemen. Telefonisch.’

Vreemd is dat, hoe snel je emoties kunnen veranderen, volledig omslaan zelfs. Zojuist liep ik nog nietsvermoedend door het huis te neuriën en nu, na een paar zinnen van een mij totaal onbekende Franse mevrouw, sta ik bijna te stuiten van verontwaardiging.

Berry heeft dagenlang achter zijn bureau doorgebracht. Dagen waarin hij zuchtend en klagend – maar dapper volhardend – hele stapels brieven heeft geschreven en verstuurd naar allerlei Franse instanties. Kinderbijslag, ziektekosten-

verzekering, tandarts, autodealers, scholen, weekblad Mickey. En dus ook *Tele-duhh*, waarmee je voor heel weinig geld naar het buitenland kunt bellen. Dat was hard nodig. Maar vanaf 1 augustus niet meer, want dan zijn we zo vaak in Nederland dat we het in Frankrijk wel af kunnen met een paar prepaid-mobiel-tjes.

‘Madame...?’

‘Ja?’

‘U kunt eventueel ook een brief schrijven, de derde week van juli. Aangetekend.’

‘Nóg een brief?’

‘Huh, huh. Uw brief is echt maanden te vroeg. Ik kan uw abonnement dus niet stopzetten. U moet dat een week ervoor doen. Niet eerder.’

‘Ik heb wel wat anders te doen,’ reageer ik. En ik zeg spontaan nog veel meer. Ik zeg dingen als: ‘U kúnt wel, maar u wílt niet. mevrouw. Mijn man heeft u een dure brief gestuurd – aangetekend – en ik laat me niet nog meer op kosten jagen! Als u niet voldoende hebt aan één afzegbrief, is dat fijn úw probleem. Per 1 augustus staat ons huis leeg. Wij zijn er niet meer, er is hier niemand meer! Ik ga de bank nu bellen om te zeggen dat de betalingen aan u per direct moeten worden stopgezet. Dieven zijn jullie, bah. *Bien bonjour!*’

Ik sta te trillen op mijn benen, de telefoon nog in mijn hand. Ik gloei van kwaadheid, maar ook van trots. Ik heb die arrogante tuthola toch maar even in het Frans de waarheid gezegd. Zijn ze nu helemaal van de pot gerukt daar bij *Tele-duhh*?

Zoonlief ligt op de bank te gamen. Zonder zijn ogen van het scherm te halen zegt hij, de rust zelve: ‘Mam, als je nog eens zoiets hebt, laat mij dan maar.’

‘Hoezo?’

‘Nou, ik denk dat die mevrouw het wel heeft gesnapt, hoor, maar... je praat een beetje raar als je boos bent.’

‘Hoezo?’ herhaal ik.

Hij kijkt op van zijn spel. ‘Vanaf 1 augustus spijt het ons huis heel erg... U bent veel te duur voor mijn man, mevrouw... Mijn bank schaamt zich verschrikkelijk... Dat soort dingen zeg je, mam.’

12 Ik laat mijn arm met de telefoon zakken. Klem mijn kaken op elkaar. Misschien, denk ik, toch nog maar een brief sturen, de derde week van juli. Of zoonlief even laten bellen.

LITERAIRE LOOPGRAVEN

‘We willen Esther Verhoef graag uitnodigen om aan te schuiven in ons radioprogramma dat is gewijd aan de vraag: Wat is er literair aan de literaire thriller?’

13

Zulke uitnodigingen krijg ik vaker. Niet alleen van radioprogramma’s. Ook redacties van sommige tijdschriften, dagbladen en televisieprogramma’s willen graag over dit onderwerp van gedachten wisselen.

Het fenomeen literaire thriller is geen ongevaarlijk onderwerp, weet ik. Integendeel, het houdt de gemoederen bezig. Al jarenlang. Sommige mensen worden er zelfs boos van: ‘Dit mag geen literatuur heten! Márketingstunt! Ik koop nooit een boek met die aanduiding!’ Meng je in deze discussie en hóp, voor je het weet raak je verzeild in de literaire loopgraven.

De term ‘literaire thriller’ is voor het eerst gebruikt in 1996, voor de allereerste Nicci French, *Het geheugenspel*. Tot die tijd

was de thriller een toch voornamelijk door mannen gedomineerd genre. Glimmende covers met actiefilmachtige tafereelen waren jarenlang usance, terwijl op die eerste French-cover een ingetogen grafengel prijkte. Chic, sereen, ánders. Daardoor spraken deze boeken waarschijnlijk een ander publiek aan: vrouwen, die niet alleen de buitenkant van het boek, maar ook de inhoud konden waarderen. Want draaide het in thrillers tot die tijd toch vooral om de plot – de puzzel, zeg maar – in de ‘literaire’ variant zijn psychologie, gelaagdheid, karakterontwikkeling, thematiek, beschouwing en een verzorgde stijl minstens zo belangrijk. De hoofdpersonen zijn geen actiehelden of spionnen, maar gewone mensen die je buurvrouw of buurman kunnen zijn. Wat hen overkomt, kan ook jou gebeuren.

De rest is geschiedenis. De literaire thriller – een gelukkige fusie tussen roman en thriller – is een begrip geworden. Er zijn nu veel meer uitgevers die literaire thrillers uitgeven en schrijvers die ze schrijven, met wisselend succes. ‘Véél te veel, en het merendeel is bar slecht geschreven!’ roepen de tegenstanders. ‘De lezer wordt bedrogen!’

Is dat zo? Ik denk dat de lezer uitstekend zelf kan bepalen wat hij graag leest en literair vindt, en zich daarbij écht niet laat leiden door enkel maar een label op het boek. Teleurgesteld word je maar één keer. Daarna schaf je die schrijver niet meer aan. Het reguleert zichzelf.

Maar sommigen willen daar niet aan. Hoe populairder het genre, hoe bozer en verontwaardigder ze worden, alsof hen

persoonlijk onrecht wordt aangedaan. Ik vind dat soort mensen een beetje eng. Dus daar blijf ik verre van.

Terug naar de uitnodiging van het radioprogramma. Ik bedankte, want ik dacht aan enge, boze mannen (het zijn meestal mannen). En ik dacht ook: ik ben geen journalist, geen recensent, geen woordvoerder van het Genootschap van Nederlandstalige Misdaadauteurs. Ik heb geen studie verricht naar literaire aspecten en stromingen en ik ambieer die evenmin. Discussies hierover volg ik zelden, want ik wil me niet bezighouden met het beoordelen, ontleden en categoriseren van boeken.

Ik ben schrijver. Ik schrijf boeken. Daar leef ik voor. Mijn personages zijn als vrienden, familie, hun ervaringen worden mijn herinneringen, en ik kan – en *wil* – mijn boeken, mijn papieren baby's, niet koud analyseren of vergelijken. Ze zijn me te lief.

Dus ik wil graag komen praten over mijn boeken, het schrijfproces en mijn beleving daarvan. Maar niet over (werk van) collega-auteurs, het genre, marketingconcepten en inderdaad, die eeuwige, nooit afdoend beantwoorde vraag wat literair is aan literaire thrillers...